

Mondkapjesplicht: de talisman van het Nieuwe Normaal

Posted on 3 oktober 2020 by Karel Beckman

Eindelijk is Nederland geen buitenbeentje meer. Ook wij moeten nu, net als in de meeste Europese landen, mondkapjes gaan dragen in winkels en andere 'drukke' ruimtes. Het is nu nog een 'dringend advies', maar dat zal niet lang duren. Nu al roepen de commentatoren in de krant dat 'de wereld om ons lacht' omdat de regering het verplichte mondkapje nog probeert te vermijden en is er een campagne gestart om zelfs scholieren te gaan muilkorven.

Opmerkelijk is dat het kabinet en het RIVM de mondkapjesplicht niet echt zagen zitten, maar volgens de NOS werd 'de druk op het kabinet simpelweg te groot. In de samenleving neemt de roep om mondkapjes toe, daardoor ook in de Tweede Kamer.'

Is dat echt zo, dat 'de roep in de samenleving' toenam? Of was het de roep vanuit de media? Niets belet mensen om een mondkapje op te doen als ze dat willen, maar het overgrote deel van de Nederlanders maakte daar tot voor kort geen aanstalten toe. Dat duidt niet op groot enthousiasme onder de bevolking.

Vanuit de media daarentegen werd al maanden getamboereerd op de mondkapjes en hoe vreemd het was dat wij het voorbeeld van het buitenland niet volgden. 'Driekwart Nederlanders heeft begrip voor mondkapjesplicht,' kopte het AD op 1 augustus, om er in het artikel aan te voegen dat slechts 34% vond dat er een verplichting zou moeten zijn. Al die tijd waren kritische artikelen over mondkapjes met een lampje te zoeken. Een kwestie van 'the dog that didn't bark,' om met Sherlock Holmes te spreken.

Topdokter

Ook was er openlijke druk vanuit het buitenland. De Amerikaanse 'topdokter' Anthony Fauci bemoeide zich er zelfs mee en raadde Nederlanders dringend mondkapjes aan. Fauci zei tegen Nieuwsuur dat ons eigen RIVM op moest houden het nut van mondkapjes te betwijfelen omdat er steeds meer bewijs was dat ze werken. (Dezelfde topdokter zei overigens op 29 augustus van dit jaar: 'In de hele geschiedenis van virale luchtweginfecties is asymptomatische overdracht nog nooit een aandrijver geweest van uitbraken.' Met andere woorden: mensen die geen symptomen hebben zijn niet erg gevaarlijk voor hun medemensen.)

Vonden de internationale coronaregelaars één Zweden wel genoeg? Zou binnen de EU druk uitgeoefend zijn op Nederland? Dat is speculeren. Maar gelukkig voor de instanties die 'de pandemie' tot 's werelds topprioriteit hebben verklaard – belangrijker nog dan het bestrijden van honger of armoede of kanker of andere ziekten of eenzaamheid of werkloosheid – zijn de koppige Hollanders nu ook eindelijk bereid hun vrijheid en zelfbeschikkingsrecht op te offeren aan de nieuwe corona-orde. Ook zij gaan nu mondkapjes aantrekken om het hoogste gebod van de nieuwe wereld – gij zult niet besmetten – op te volgen.

Averechts

Hoewel ik er niet aan twijfel dat 'de wetenschap' de komende tijd met steeds meer 'bewijzen' zal komen dat mondkapjes 'werken' – er zijn genoeg onderzoekers die leveren wat de klant (de overheid) vraagt – feit is dat er tot dusver, zoals RIVM en WHO zelf hebben erkend, geen enkele wetenschappelijke basis is voor een gunstig gezondheidseffect van mondkapjes. Integendeel, de wetenschappelijke literatuur leidt tot drie conclusies:

1. Mondkapjes werken niet om besmetting te voorkomen.

2. Ze kunnen zelfs averechts werken en besmettingen bevorderen.
3. Ze kunnen schadelijk zijn voor de lichamelijke en psychische gezondheid van de drager.

Het RIVM, het Zweedse RIVM, Deense gezondheidsautoriteiten, en een lange lijst van wetenschappers stellen dat er geen wetenschappelijk bewijs is dat mondkapjes effectief zijn in het voorkomen van besmettingen. In een vijf-delige serie in HP/De Tijd gaf Carla Peeters een helder overzicht van de literatuur op dit gebied. Zij legt bijvoorbeeld uit dat de doorlaatbaarheid van de virusdeeltjes te klein zijn om door mondkapjes te kunnen worden geblokkeerd.

Peeters haalt onder meer een review uit 2012 aan in het tijdschrift *Respiratory Virus*, waarin zeventien studies werden onderzocht naar het effect van het dragen van mondkapjes en medische kapjes op de verspreiding van het influenzavirus. Conclusie: er is geen beschermend effect. De WHO gaf op 5 juni nog een advies uit waarin stond: 'Op dit moment is er vanuit wetenschappelijk onderzoek geen direct bewijs dat het dragen van mondkapjes effectief is in het verminderen van de verspreiding van virussen die bovenste luchtweginfecties veroorzaken, ook niet voor het SARS-COV-2 virus.'

Een uitgebreide analyse in de New England Journal of Medicine eind mei 2020 stelde: 'We weten dat het dragen van een masker buiten gezondheidscentra niet of nauwelijks bescherming oplevert tegen infectie.' De kans om 'COVID-19 op te lopen door iemand voorbij te lopen in een publieke ruimte is minimaal. In veel gevallen is de roep om mondkapjes een instinctieve reactie op angst voor de pandemie.'

Twee Amerikaanse longspecialisten schreven in april eveneens dat mondmaskers geen bescherming bieden tegen corona, en kregen te maken met grote druk om hun artikel te verwijderen, wat ze nog niet hebben gedaan. Het zou ook niet hebben geholpen, want er is domweg te veel soortgelijke vakliteratuur om het al te snel in het 'memory hole' te laten verdwijnen.

Neusholtes

Mondkapjes kunnen zelfs leiden tot meer in plaats van minder besmetting. Zoals Peeters schrijft, worden mondkapjes broedplaatsen van virussen en bacteriën, zeker als ze onoordeelkundig worden gebruikt (op en af, hele dag hetzelfde kapje), wat onvermijdelijk is bij het grote publiek. Ze zijn ook gevaarlijk voor de drager zelf:

door het mondkapje kunnen uitgeademde virussen niet ontsnappen en kunnen ze via de neusholtes weer naar binnenkomen.

Daar komt bij dat het dragen van mondkapjes ook andere schadelijke gevolgen kan hebben. Kooldioxide hoopt zich op bij het uitademen en wordt weer ingeademd, waardoor zuurstoftekort ontstaat, dat gepaard gaan met allerlei klachten. Mensen met astma en COPD wordt sowieso afgeraden een mondkapje te dragen. Verslechtering van de longfunctie, vermindering van de immuniteit, aderverkalking met een hogere kans op hartaanvallen en beroertes, hoofdpijn – het zijn allemaal mogelijke effecten van het langdurig dragen van mondkapjes.

De psychologische en sociale gevolgen laat ik dan nog even buiten beschouwing. De opmerking van Pieter Broertjes, burgemeester van Hilversum en ex-hoofdredacteur van de Volkskrant, over een mondkapjesplicht, 'baat het niet, dan schaadt het niet', getuigt in elk geval van een dramatisch gebrek aan kennis.

Supermarkt

Maar de discussie over mondkapjes gaat verder dan de medische discussie over of ze wel of niet 'werken'. Zelfs al zouden ze technisch gezien besmettingen voorkomen, en geen schadelijke neveneffecten hebben, dan nog is dat niet genoeg reden om het dragen ervan de verplichten.

Ten eerste hierom: *als* we ervan uitgaan dat mondkapjes 'werken', dan moet dat inhouden dat ze ervoor zorgen dat de mondkapjesdrager niet wordt besmet. Waarom zouden mensen dan niet vrijwillig kunnen besluiten om het ding te dragen als ze bescherming willen? Dan is het probleem toch opgelost? (Nog zo'n blinde vlek in de corona-gekte: mensen die positief zijn getest moeten in quarantaine, maar mensen die negatief zijn getest moeten zich nog steeds aan de maatregelen houden.)

Maar de redenering dat je als niet-drager van een mondkapje anderen tegen hun wil in gevaar brengt, is sowieso onhoudbaar. Neem het geval van een persoon zonder symptomen van corona die door de supermarkt loopt zonder mondkapje. Hoe groot is de kans dat hij een medeburger iets aandoet?

Hij moet om te beginnen toevallig besmettelijk zijn, ondanks dat hij geen symptomen heeft, volgens topdokter Fauci zeer onwaarschijnlijk. Vervolgens moet hij in het voorbijgaan een ander besmetten. Ook geen eenvoudige zaak, zoals de

onderzoekers in het New England Journal of Medicine aangaven. Over hoe besmettingen precies plaatsvinden wil ik het hier niet hebben, maar zolang je niet direct in iemands gezicht hoest of niest, is de kans dat het gebeurt minimaal.

Stel dat toch, ondanks deze barrières, een besmetting heeft plaatsgevonden, dan moet de besmette persoon ook nog eens voldoende virus hebben binnengekregen om er echt ziek van te worden. Ook dat is vrijwel onmogelijk.

Tenslotte moet de besmette persoon ook nog eens behoren tot een kwetsbare groep om er echt last van te hebben – of andere kwetsbare personen besmetten – maar dat zal praktisch alleen lukken als die zelf niets hebben gedaan om besmetting te voorkomen.

Anderzijds, door besmet te raken, helpt de besmette persoon met het opbouwen van groepsimmuniteit, wat uiteindelijk de beste bescherming biedt aan kwetsbare ouderen. In Zweden zijn ze al zover – zonder mondkapjes.

De conclusie is onontkoombaar: we leggen met de mondkapjesplicht een verregaande vrijheidsbeperking op aan gezonde mensen om een volstrekt theoretisch, minimaal gezondheidsrisico te beperken.

Als we dit accepteren als het nieuwe normaal, dan heeft dit nogal wat implicaties. Griep werkt op dezelfde manier als corona, levert dezelfde gevaren op voor dezelfde groep mensen, en griepvirussen zijn altijd aanwezig. Zijn we nu voor altijd gedoemd om mondkapjes te dragen?

Talisman

Dit zijn allemaal rationele argumenten, maar het gaat het bij de beleidsmakers en de media al lang niet meer om rationaliteit. De burgemeester van Eindhoven, John Jorritsma, zei over de mondkapjesplicht: 'Ik wil wegblijven bij allerlei wetenschappelijke verhandelingen. Wetenschap is belangrijk, maar het gaat ook om wat de samenleving wil. Het gaat mij er vooral om een statement te maken…. Van mondkapjes gaat een symboolwerking uit, het maakt dat mensen zich bewust blijven van de risico's.'

De burgemeester van Rotterdam, Ahmed Aboutaleb, heeft zich op soortgelijke wijze uitgelaten. Dit zijn geen toevallige uitspraken. De Belgische viroloog Erika Vlieghe erkende tegenover de VRT dat er geen bewijs is dat mondmaskers werken, maar zei

dat een verplichting nuttig is om bewustzijn te creëren: 'Je kan met mondmaskers echt weer *awareness* genereren. Mensen er bewust van maken dat het nog niet voorbij is, dat er iets aan de hand is en we met zijn allen voorzichtig moeten zijn… [Een verplichting is] een duidelijk symbool dat het nog niet voorbij is…'

Let op dat woord symbool. In het eerder-geciteerde artikel in de New England Journal of Medicine schreven dezelfde onderzoekers die hadden geconcludeerd dat mondkapjes niet werken: 'Er kunnen additionele voordelen zitten aan brede mondmasker-maatregelen die uitgaan boven hun technische bijdrage aan het verminderen van pathogenen-transmissie. Maskers zijn een zichtbare herinnering aan een verder onzichtbare ziekteverwekker … Het is duidelijk dat maskers ook symbolische rollen vervullen. Maskers zijn niet alleen middelen, maar ook talismannen die een gevoel van veiligheid teweeg brengen voor medisch personeel en vertrouwen in ziekenhuizen.'

We moeten een mondkapje op, niet omdat het nuttig is, maar als 'symbool' van solidariteit, als 'talisman' om gevaar af te wenden – dat wordt ons verteld door onze burgemeesters en wetenschappers. We zijn terecht gekomen in een samenleving waarin nuchtere analyse van kosten en baten ondergeschikt zijn gemaakt aan de gemoedsrust van de natie, waarin individuele keuzes ondergeschikt zijn geworden aan een vaag concept van Veiligheid en Volksgezondheid, waarin we ons opofferingen moeten getroosten voor een ongedefinieerd collectief heil. Zelfs de vrijheid van onze jongeren wordt ze afgenomen voor het hogere doel.

Het is een samenleving die doet denken aan de DDR, waar geen privacy meer was, vrijheid ondergeschikt was aan het nationale belang en de uitspraken van Marx en Engels moesten worden geloofd, of ze nu waar waren of niet. Een nog betere vergelijking misschien zijn de religieuze dictaturen in het Midden-Oosten waarin met name vrouwen allerlei kledingvoorschriften en regels krijgen opgelegd, uit naam van het hogere belang dat het geloof heet te zijn. Wij leggen nu vrouwen én mannen kledingvoorschriften op – het mondkapje als geseculariseerd hoofddoekje – om te laten zien dat iedereen zich onderwerpt aan het grotere goed.

Frustratie

Je kunt natuurlijk denken, of hopen, dat de corona-religie maar tijdelijk is, en dat we weer naar onze vrijheid kunnen terugkeren als corona is 'verslagen'. Maar zijn virussen ooit verslagen? Zijn er niet altijd kwetsbare ouderen die moeten worden

'beschermd'? Is dit niet net zoiets als denken dat veiligheidsmaatregelen worden afgeschaft zodra 'het terrorisme verslagen is'?

Als zelfbeschikkingsrecht, grondwettelijke rechten, de integriteit van het lichaam, bewegingsvrijheid, en individuele keuzevrijheid, opzij kunnen worden gezet om een niet zo heel bijzondere crisis te bezweren, dan zal er vanaf nu voortdurend 'crisis' zijn.